ITINERAR MUZEISTIC DANEZ

Alexandru LIGOR

Danemarca posedă, în raport cu suprafaţa sa locuită, un număr impresionant de muzee — aproximativ două sute. Centrul muzeistic a fost şi rămîne Copenhaga; se întîlnesc însă şi în provincie muzee excelente.

După obiectele pe care le conţin, ele se pot împărţi în trei grupe principale: istorie naturală, artă plastică, istorie şi cultură (aceasta din urmă grupă cuprinde în sine mai multe specialităţi).

Muzeele daneze trebuie să fie privite şi cunoscute, deci, din cel puţin cinci unghiuri: tradiţie, vastitate (şi în sens de patrimoniu), reputaţie ştiinţifică, mesaj educativ transmis şi, îndeosebi, frumuseţe.

Istoria muzeelor daneze începe cu multe veacuri în urmă. Primul muzeu din Danemarca a fost creat de către un medic din Copenhaga profesorul Ole Worm (1588 – 1654), un pasionat arheolog. *Museum Wormianum* era, de fapt, un cabinet de curiozităţi de epocă, un amestec de obiecte din diverse domenii: mineralogie, botanică, zoologie, arheologie, etnografie etc (Fig. 1). După moartea fondatorului, colecţiile sale au fost încorporate *Cabinetului Regal de Artă* (*Det Kongelige Kunstkammer*) sau *Muzeul Regal* (*Museum Regium*), pe care Frederic al III-lea îl stabilise într-un castel din Copenhaga. Alături de o colecţie de istorie naturală şi de diverse curiozităţi, acest muzeu cuprindea numeroase tablouri de valoare, arme şi obiecte de artizanat. În anii care au urmat, muzeul s-a îmbogăţit datorită adăugirii numeroaselor colecţii particulare, ca şi prin achiziţii masive de tablouri renumite, semnate de maeştrii străini. Muzeul Regal din Copenhaga a fost desfiinţat în anul 1821, iar colecţiile sale repartizate în muzeele de specialitate.

Muzeul Regal pentru Antichităţi Nordice (*Det Kgl. Museum for de Nordiske Oldsager*) a fost fondat în anul 1807 în cadrul Bibliotecii Universitare. În 1832 el a fost mutat în *Castelul Christiansburg*, iar în anul 1855 şi-a găsit locul definitiv, alături de colecţiile de etnografie şi antichităţi clasice, de cabinetul numismatic şi medalii, în Palatul Prinţului (*Prinsens Palae*). Spre finele veacului trecut (în 1892), diferite colecţii au fost reunite într-un tot ce a primit numele de *Muzeul Naţional* (*Nationalmuseet*) (Fig. 2). Vechile clădiri rococo ale *Palatului Prinţului* au fost mărite în 1935 şi **Muzeul Naţional** se compune acum din nouă departamente (secţii). Este deajuns să anuntim că numai unul dintre departamente, cel ce cuprinde perioada istorică sec. X — mijlocul sec. XVI, însumează cca. 500 000 de obiecte, spre a ne schiţa o imagine asupra bogăţiei patrimoniului acestui muzeu.

Printre unităţile muzeale cu o veche tradiţie şi cu bogate colecţii, se numără şi **Muzeul Militar** din Copenhaga (*Tøjhusmuseets*). Anul 1830 este considerat anul fondării sale. Colecţiile de armament, uniforme militare, ordine şi medalii ş.a. sînt expuse în vechea clădire a *Arsenalului* ce datează din 1604.

În al doilea deceniu al veacului nostru, **Muzeul Folcloric Danez** (*Dansk Folkemuseum*), mărindu-şi colecţiile, a fost instalat la Sorgenfri, în afara capitalei, unde se învecinează cu o altă secţie a *Muzeului Naţional* şi anume, **Muzeul în aer liber** (*Frilandsmuseet*).

O mişcare amplă, naţională în favoarea muzeelor, care se manifestă la mijlocul secolului al XIX-lea în Danemarca, antrenează crearea unor unităţi muzeale locale, istorice şi culturale, într-un mare număr de oraşe. Astfel, primul a fost constituit la Ribe, în anul 1855; cîţiva ani mai tîrziu, la Odensee, Arhus, Viborg, Alborg etc.

Printre realizările de seamă din ultima vreme se înscriu **Muzeul Rezistenţei** (1940–1945), **Muzeul Zoologic** (*Zoological Museum*), precum şi **Muzeul corăbiilor vikinge**.

Iniţial, scopul primordial al acestor muzee era colecţionarea antichităţilor, dar această situaţie n-a fost de durată. Dezvoltarea ţării din punct de vedere economic, transformările survenite în concepţii, moravuri etc., vor suscita şi un viu interes pentru cultura populară a secolelor trecute. Conservarea acestor obiecte, caracteristice culturii populare, va antrena crearea unui număr mare de muzee folclorice. Muzeul Folcloric Danez deschis în anul 1855 la Copenhaga, va servi ca model pentru 118 muzee locale de istorie şi cultură (114 dintre ele aflîndu-se în afara capitalei).

Existenţa materială a muzeelor daneze este asigurată, pe de o parte, din contribuţiile provenite de la fundaţii, bănci, case de economii, societăţi particulare, iar pe de altă parte din cîştigurile proprii (de pildă, plata vizitei *Muzeului de Artă Louisiana*, aflat la cca 30 de km de Copenhaga este foarte ridicată — 7 coroane pentru adulţi; la unele muzee, cum este cel al Rezistenţei antifasciste, pentru ghidaj se percep anumite taxe ş.a.m.d.).

https://biblioteca-digitala.ro

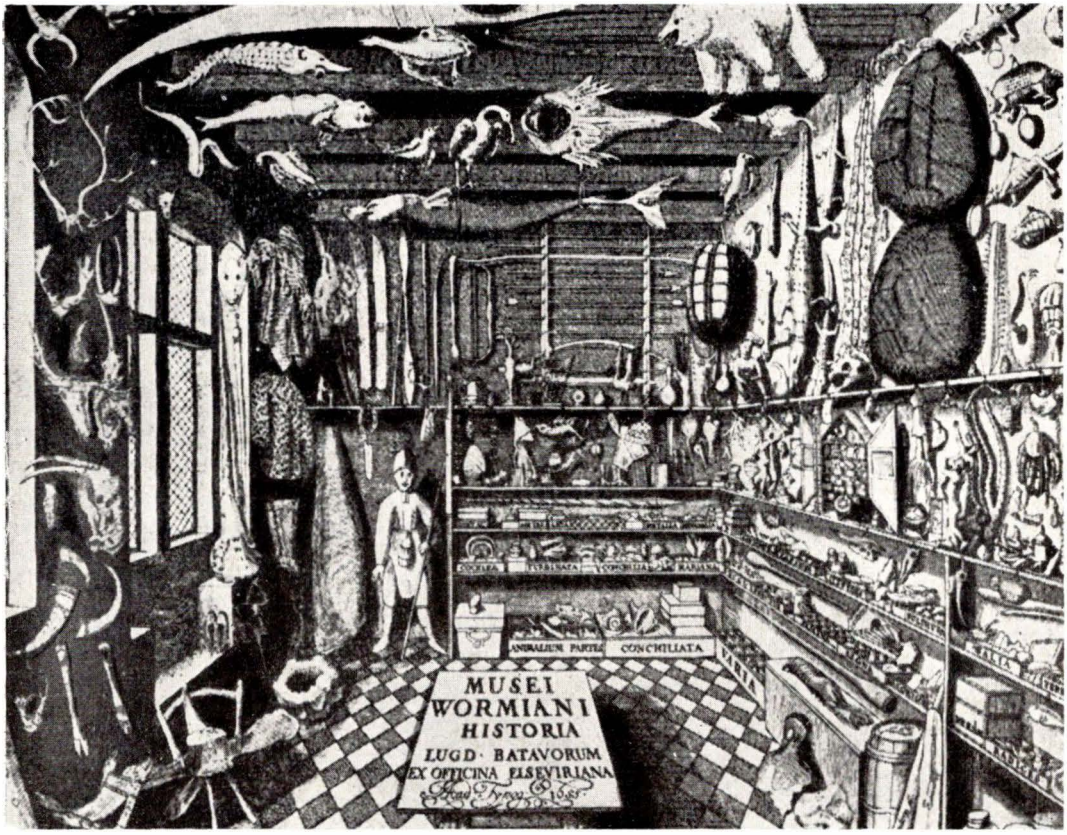

Fig. 1

Activitatea muzeistică din Danemarca se incadrează în literele unei riguroase legislații. În paralel, există și o lege a monumentelor istorice, pusă în concordanță cu prima, așa cum, inteligent corelate sînt și cele două sectoare, în sine.

★

Unul dintre suporții reputației științifice a muzeelor daneze constă într-o pregătire temeinică, de strictă specialitate, a conservatorilor de muzeu (termenul este echivalent cu cel de muzeograf). Ea are ca punct de plecare solidele studii generale și superioare. Se socotește că oameni extraordinari dotați intelectual nu se întîlnesc în proporție de masă; ca atare, un specialist atotștiutor în multe domenii ale muzeografiei e greu de creat, ba, mai totdeauna, imposibil; de aici ideea unei stricte specializări — fără a se înțelege, prin aceasta, îngustimea orizontului științific în genere —, singura modalitate serioasă pentru a se răspunde cerințelor actuale de dezvoltare, în adîncime, a culturii și științei.

Un aspect interesant în acest sens îl constituie utilizarea pe scară foarte largă a studenților,cu înclinație și pasiune pentru munca muzeistică, pentru diferite activități : se începe cu treptele de jos, ca de pildă, supravegherea patrimoniului expus ori vinderea materialelor la standul muzeului. Aceștia au datoria (și capacitatea) să dea vizitatorilor și unele explicații de natură științifică. Profilul muzeului în care ei lucrează corespunde întotdeauna cu cel al școlii superioare unde-și fac studiile (ex. Muzeul de zoologie — Institutul de științe naturale).

Munca depusă — ca volum, calitate și grad de dificultate științifică — este plătită. Din rîndul acestor tineri se vor recruta cadrele de conservatori.

Specializarea — și adîncirea ei — se realizează pe diverse căi notabile — studiile peste hotare, în cadrul muzeelor mari cu un prestigiu unanim recunoscut. La întoarcere, tinerii (fiindcă aceștia sînt trimiși) reiau lucrul de conservatori, nicicum de înalți funcționari.

★

https://biblioteca-digitala.ro

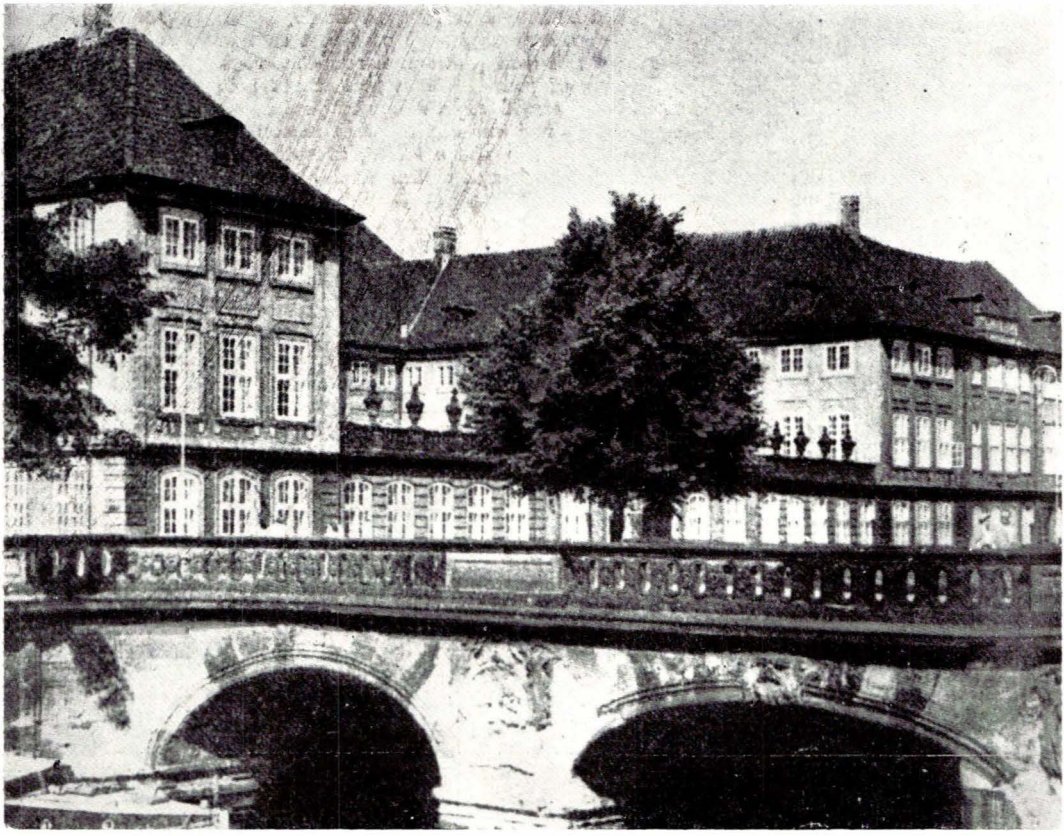

Fig. 2

Fig. 3

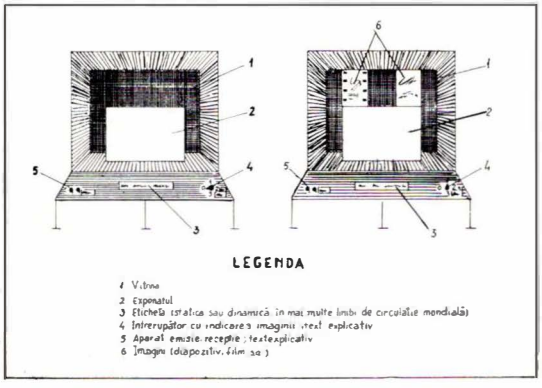
LEGENDA
1 Vitrina
2 Exponatul
3 Eticheta statica sau dinamica in mai multe limbi de circulatie mondiala)
4 Intrerupator cu indicatoare imagine ,text explicativ
5 Aparat emisie-receptie ; text explicativ
6 Imagini (diapozitiv, film sa)

Fig. 4

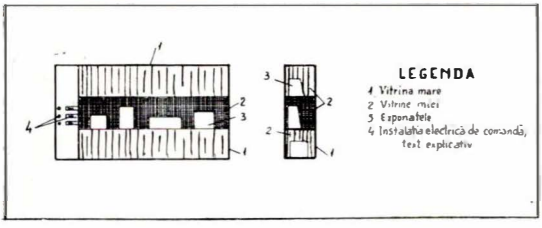

Fig. 5

https://biblioteca-digitala.ro

În privința concepțiilor muzeistice, mai cu seamă cele expoziționale, se întîlnesc două principale puncte de vedere. Primul — conservator și dominant încă — se consideră că muzeul, ca instituție de cultură, de știință și educație, poate fi definit mai întîi prin expunerea, conservarea și prelucrarea științifică a pieselor autentice, istorice, artistice etc; prin ele comunică trecutul cu contemporaneitatea și nu prin intermediul unor contrafaceri, prin ele educația merge în profunzime, deoarece numai în ele trebuie să crezi; se acceptă, însă numai în rarisime cazuri, ideea materialului complimentar (nu se referă și la castelele muzeu unde ideea nu e, sub nici o formă, acceptată); cînd nu există piese originale într-un număr suficient, se renunță la intenția creării unui muzeu, intenție considerată în atari condiții, absurdă.

Al doilea punct de vedere, cel modern — piesa originală, desigur, rămîne elementul esențial într-un muzeu, însă nu unicul; atunci cînd informația legată de materialul autentic se cere a fi lărgită — piesa autentică, singură, aflîndu-se în neputința de a spune totul sau neputînd spune oricui, întotdeauna, singură, totul — se recurge la materialul complimentar, fără a se exagera în sens de volum ori uniformitate de prezentare.

Materialul complimentar muzeistic este înțeles așa cum, de fapt, singur se definește: completează originalul pe care, obligatoriu îl însoțește, nicicum nu-l subordonează, nicicum nu-l substituie. El este, de fiecare dată, expus într-un plan secundar, așa încît vizitatorul, cu ușurință poate distinge, în cîmpul expozițional, piesa autentică, concentrîndu-și astfel atenția asupra-i. Spre a satisface atît pretențiile vizitatorului dinainte informat (care vine sau revine în muzeu cu dorința de a vedea sau revedea numai exponatele originale), cît și pe cele ale vizitatorului neavizat, cu un nivel mediu sau submediu de cunoștințe și interesat într-o informație de detaliu, specialiștii danezi folosesc un procedeu ingenios: pe fundalul vitrinei așează un ecran pe care, numai la comandă electrică, de pildă, va apare imaginea ce completează, informațional, obiectul original (Fig. 4). Materialul complimentar poate deveni, pe o anumită treaptă, document, izvor credibil de cunoaștere. De exemplu, corăbiile vikinge sînt prezentate în muzeu însoțite și de fotografiile șantierului arheologic, fotografii realizate chiar în momentul descoperirilor (Fig. 3). Acestea, ca și clișeele păstrate în fototeca muzeului sînt, de fapt, documente istorice. Replici identice? Da. Există în această privință mai mulți, însă. Da, însă în condiții cu totul speciale (ex. pentru o optimă conservare, originalul se păstrează în depozit fiind expusă numai copia acestuia; originalul, ce purta o valoare considerabilă, pierdut, nerecuperabil); da, însă nici de data aceasta la modul abundență; da, însă întotdeauna ca rezultantă a unei munci de cercetare de detaliu, pretențioasă, pentru redarea fidelă a ceea ce era originalul; da, însă de fiecare dată vizitatorul este avizat asupra acestui mod de suplinire a autenticului (astfel, falsul — căci ce este o copie în valoare absolută dacă nu un fals? — conștient și neanunțat devine mult condamnabil).

Ca atare, modernul, în muzeu — în sensul descris mai sus — este admis, dar nu de către toți specialiștii; și deci este admis, niciodată în dauna bunului simț, în dauna științei.

Modernizarea, înțeleasă în sensul orînduirii tematice, văzută prin prisma metodelor și mijloacelor de informare științifică ori obișnuită de restaurare și depozitare, este unanim acceptată.

Ingeniozitatea înțeleasă și ca tendință de modernizare, se vădește și cu prilejul unor soluții de expunere mai puțin obișnuite: un grupaj de piese — mici și foarte numeroase — cu oarecari legături între ele, logice sau faptice, expuse într-o vitrină obișnuită, prezintă dezavantajul pierderii sau diminuării individualității, personalității uneia sau mai multora dintre acestea. Soluția: circumscrierea într-o vitrină mare a unor mini-vitrine, sistem lift, în care sînt așezate exponatele. Vitrina mare are suprafața opacă, cu excepția unui spațiu redus (gen ecran sau vizor de cca 200 × 20 cm). Prin intermediul unui sistem electric de comandă ce pune în mișcare liftul, cel interesat poate viziona, pe rînd, prin spațiul transparent (ecran) obiectele cuprinse în fiecare vitrină mică (Fig. 5). Acest tip de vitrină este utilizat în cadrul expoziției *Muzeului Național*.

O idee muzeistică, cu totul deosebită o întîlnești (concretizată) la Muzeul în aer liber. Și anume parcul pe care se întinde acest muzeu redă (desigur, la o scară redusă, suprafața sa fiind de 36 ha) realitatea întregului peisaj natural danez.

Sisteme de expunere ultra-moderne se pot întîlni îndeosebi la unitatea recent inaugurată — *Muzeul Zoologic* din Copenhaga. Nu-i mai puțin adevărat că însăși natura materialului expozițional permite adaptarea unor soluții moderne. Acolo găsești, de exemplu, sistemul vitrinei îngropate în care sînt redate, folosindu-se jocuri de lumini și oglinzi așezate în planuri diferite diapozitive color ș.a.m.d., aceleași viețuitoare, în același spațiu, însă în anotimpuri diferite, acolo întîlnești, de asemenea în vitrine îngropate, iar în prim plan exponatele originale (ex. animale și păsări marine), iar în planul secundar, ca o continuare (vizitatorul nu are nici o clipă impresia unei rupturi), imaginea prin material foto-color, ce redă largul mării. De asemenea, pe fundalul unei vitrine spațioase, poți viziona concomitent cu exponatele originale (albine, de pildă), un scurt film despre viața acestor viețuitoare. Mai mult, într-una dintre sălile muzeului s-a amenajat un lac artificial, cu vegetația și animale specifice unei anumite zone din Danemarca. Aflîndu-se, prin intermediul unui podeț ce traversează lacul, în mijlocul acelei naturi, vizitatorul uită, pentru un moment, că se află într-un muzeu...

Ideea, pe alt plan și cu alt gen de colecții, este materializată și la *Muzeul Național*; poți trece printr-o încăpere de epocă, tipic populară, țărănească, ea însăși fiind sală de expunere *.

* Într-un număr viitor va apare un nou articol în care se va continua prezentarea muzeelor daneze.

https://biblioteca-digitala.ro